

Sayı VIII (2022)

A. M. AĞIR, *Avrupalı Seyyahların Gözüyle Memlûk Türk Devleti (1250-1517)*. İstanbul 2021. Selenge, 312 sayfa. ISBN: 9786257659228

Oğulcan ŞİMŞEK

 0000-0002-1466-3281

*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VIII: Ocak-Aralık 2022) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu çalışma Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında lisanslıdır.

Atıf Düzeni Ağır A. M. 2021, *Avrupalı Seyyahların Gözüyle Memlûk Türk Devleti (1250-1517)*. Yazar: A. M. Ağır, *Libri* VII, 103-104.

Geliş Tarihi: 17.06.2022 | Kabul Tarihi: 28.06.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 23.07.2022

Makale Türü: Kitap Tanıtımı

Editing: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

A. M. AĞIR, *Avrupalı Seyyahların Gözüyle Memlûk Türk Devleti (1250-1517)*. İstanbul 2021. Selenge, 312 sayfa (Bibliyografya ve İndeks ile birlikte). ISBN: 9786257659228

Oğulcan ŞİMŞEK*

Ele aldığımız kitap, *Avrupalı Seyyahların Gözüyle Memlûk Türk Devleti* olup, Ortaçağ Avrupası'nın nokta-i nazariyesi ile Memlûklerin nasıl görüldüğünü okuyucuya sunmayı hedefler. Kitap daha ziyade 13. ve 15. yüzyılları ele almakla beraber, 16. yüzyıla da değinmektedir (1250-1517).

Eser iki ana kısma ayrılmaktadır, bunlardan ilki "Ele alınan Seyyahlar ve Eserleri" olarak adlandırılmış olup, 12-16. yüzyıllarda yaşamış Avrupalı seyyahların eserlerini ele almaktadır. İkinci kısım ise daha ziyade ele alınan devri ve Memlûkleri daha iyi anlamak adına hazırlanmış bir nevi giriş niteliği taşıyan bir çalışmadır. Bu tanıtımın ilerleyen kısımlarında mezkur eserin bu iki kısmı üzerinden hülasa bir şekilde devam edilecektir.

I. Ele Alınan Seyyahlar ve Eserleri kısımda 13-16. yüzyıllar arasında Avrupalı seyyahlar tarafından yazılan seyahatnamelere yer vermiştir. Sayısı on dördü bulan bu seyahatnamelerde Memlûklerin ne şekilde tasvir edildiği, kimi zaman siyasi kimi zaman ekonomik yönlerine temas edilerek okuyucuya sunulmuştur.

Yazar tarafından birinci bölüm IX. Aziz Louis'nin danışmanı Jean de Joinville (hay. 1224-1317) tarafından yazılanlar ile başlatılmıştır. Joinville'nin hayatından kısaca bahsedildikten sonra eseri hakkında bilgi verilmiştir. 1224 yılında Fransa'nın Champagne Bölgesi'nde doğan Joinville'nin sarayda eğitim aldığı ve Aziz Louis ile beraber Mısır'a düzenlenen Haçlı Seferinde yer aldığına yer verilmiştir. Buna göre Joinville, Kral Aziz Louis'nin hayatını anlattığı *Histoire de Saint-Louis* adı altında bir eser meydana getirmiştir.

İlk kısımda yukarıda verildiği şekilde on üç seyyah ve eserin de tanıtımı yapılmıştır, bunlar eserin ilerleyen kısımlarına kaynak etmeleri sebebiyle yazar tarafından bu şekilde kısaca tanıtılmıştır. Bunlar arasında Alman Ludolph von Suchem (14. yüzyıl), Venedikli Emmanuel Piloti (14-15. yüzyıl) ve Milanolu bir papaz olan Pietro Casola (15. yüzyıl) gibi isimler olup, yine İsviçreli, Kastilyalı ve Milanolu seyyahların da isimleri görülmektedir.

I. Bir Seyyahın Yolculuk Serüveni: Tatbik Edilen Muameleler Takip Edilen Yollar, I. Siyasi Gelişmeler ve Diplomasi, Kısa bir "Giriş"ten sonra bu kısımda yazar Memlûk Devleti'nin kuruluşu ile başlamıştır. Devletin kuruluşuna ilişkin kayıtlar ve kaynaklar okuyucuya sunulmuş, ardından Mandeville ve Hayton isimli iki seyyahın Memlûk sultanlarının adları hakkında verdikleri kayıtlar ile devam edilmiştir.

Kısımın ilerleyen bölümlerinde ise Memlûklerin diğer devletler ve milletlerle olan ilişkilerine yer verilmiştir. Misal, Memlûklerin Ermeniler, Moğollar ve Venediklilerle olan ilişkileri ele alınmıştır. Bunlardan Memlûklerin Moğollarla olan ilişkilerine diğerlerine nispetle daha fazla yer verilmiştir. Memlûklerin Aynicalut Savaşı ve II. Humus Savaşı okuyucuya sunulmuştur.

Memlûklerin Aynicalut Savaşı (1260) anlatılırken, Avrupalı bir seyyah olan Korykoslu Hayton'a başvurulmuştur. Hayton'un Memlûklerin sayısı, askerleri, Moğol tarafını komuta eden Hülagu ve emrindeki Tatarlara dair bilgiler örnek olarak verilmiştir. Yine savaşın nasıl sona erdiği, Moğolların nasıl davrandığı da Hayton tarafından anlatılmış, yazar tarafından okuyucuya sunulmuştur (s. 66-67).

Memlûklerin savaşlarından başka diplomatik ilişkilerine de bu kısımda yer verildiği görülür. Kimi zaman Symeon Semeonis'e verilen izin belgesi, kimi zaman Kıbrıs Krallığı ile yapılan anlaşma, düğüne davet

* Doktorant, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları, Antalya. ogulcansimsek@hotmail.com | 0000-0002-1466-3281

mektubu, elçilerin huzura kabulleri gibi belgelerle Memlûklerin Avrupalılar tarafından ne şekilde görüldüğü ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Misal, Sultan Barsbay'ın kızının düğünü için gönderdiği davetiye seyyah Schiltberger'in eserinde kendine yer bulmuştur, öyle ki uzun bir mukaddime ile açılan mektuptan sonra seyyahın bizzat düğüne teşrif ettiğine yer verilmektedir (142-143).

II. Kurumsal Yapının Temeli: Memlûk Sistemi ve Ordu, Birinci bölüme müteakip, ona kıyasla daha kısa olan bu bölümde ise Memlûk ordusunun teşkilatı ele alınmıştır. Memlûklerin mevcudiyeti, asker sayısı, askeri eğitim ve intibak faaliyetleri hakkında malumat okuyucuya sunulmuştur. Ele alınan bu sistemlerin Avrupalılar tarafından nasıl aktratıldığına örnek olarak ise Arnold von Harff'ın "önemli nakillerde" bulunduğu ifade edilmiştir, kendisi "tıbak askeri okulları" hakkında yazmıştır (178-179). Yine bir diğer Avrupalı tarafından, Semeonis tarafından, belirtildiği üzere Memlûkler için mühim olan ordu olup, Kahire'de 30.000 kadar mevzilenmiş asker bulunmaktaydı (184).

III-V. Kısımlar: Coğrafya, Ticaret, Toplum, Eserin kalan kısımlarında ise Memlûklerin hüküm sürdüğü coğrafya, limanlar, şehirler, konsolosluklar, ticarî ilişkiler ve kadın-erkek ilişkilerini, istihbarat teşkilatını ve de cezaî sistemi ele alan cemiyet hayatı hakkında bilgiler Avrupalıların gözünden okuyucuya sunulmuştur. Memlûklerin hükmettiği harita üzerine verilen bilgiler arasında Kahire, Kudüs, Yafa gibi kıymetli ve stratejik şehirler hakkında yazılanlar görülür. Ortadoğu'nun bu şehirlerinden sonra yazar limanların ne şekilde aktarıldığına değinmiştir. Misal, bunlardan Kudüs'ün aktarılmasında Gilbert de Lannoy'un yazdıkları nakledilmiştir, buna göre Kudüs ile Remle arası tamamen dağlarla kaplı olup mesafe 20 mildir. Toprağın verimsiz olup ziraî faaliyete müsait olmadığı, suyun da yine pek de bol bulunmadığı verilmiştir. Şehrin surlarının ise iyi bir halde olduğuna dikkat edilmiştir (s. 205). Gilbert tarafından aktarılan bir diğer malumat ise Sur'da yer alan büyük liman hakkındaki tetkiktir, anlatıldığına göre buradaki gemiler 400-1000 tona kadar çıkıp, bu limanın içinde daha küçük bir başka liman vardır (212).

Yazar eserin son kısımlarına doğru Memlûklerin cemiyet hayatına da temas eden bilgilere yer vermiştir. Aktarılanlar arasında yazarın ifadesiyle "toplumsal bir kargaşa" şeklinde aktarılan bir veba salgını da vardır. Verilen bilgiler seyyah Arnold von Harff'tan nakledilmektedir. Kendisi bu salgını *Aziz Eyüp'ün Cüzzamı* olarak adlandırmış, bu felakette Kahire'nin halini harfe dökmüştür. Verdiği bilgilere göre bu salgın Kahire'yi her sekiz dokuz senede bir vurup, şiddetli bir seferinde ilk ayda 10.000, ikincisinde 20.000, üçüncüsünde ise 40.000'den fazla insanı telef etmiştir (257).

Kapanış, kısmında Abdullah Mesut Ağıt'ın *Avrupalı Seyyahların Gözüyle Memlûk Türk Devleti (1250-1517)* başlıklı eser Memlûklerin Avrupalıların gözüyle nasıl görüldüğünü ve tarihe geçirildiğini seyyahlar ve onların yazdıkları ile okuyucuya sunmuştur. Seyyahlar tarafından kaleme alınan ve yazar tarafından aktarılan bilgiler daha ziyade okuyucunun ilgisini çekecek anekdotlar olmakla beraber, eserde harita ve çizimlere de yer verilmiştir.